

Samenwerken met de omgeving

De moeder van Astrid (6) is bloemist. In de kersttijd komt zij een woensdagmiddag naar de buitenschoolse opvang om samen met de kinderen kerststukjes te maken. Ze heeft leuke ideeën, en ze neemt een stapel mooie takken mee. De kinderen zijn trots op hun creaties en de pedagogisch medewerkers krijgen nieuwe inspiratie voor hun programma. Astrids moeder vindt het leuk om eens een hele middag op de buitenschoolse opvang mee te draaien. Het geeft haar de kans om te zien hoe de pedagogische medewerkers omgaan met de kinderen. Ook maakt ze haar kind mee in de groep. En Astrid? Die is eerst een beetje verlegen, maar na een uurtje juist heel trots op haar knappe moeder!

Een centrum voor buitenschoolse opvang maakt altijd deel uit van een grotere omgeving. Eigenlijk kun je zeggen dat de wereld van de buitenschoolse opvang net zo groot is als de wereld van de kinderen die er komen. In die kinderwereld nemen gezin en school een belangrijke plaats in. De tijd na school wordt 'vrije tijd'. Die vrije tijd wordt voor veel verschillende activiteiten gebruikt. Kinderen gaan naar huis of naar de buitenschoolse opvang, hebben hobby's, doen aan sport, gaan op familiebezoek, spelen bij vriendjes. Voor ieder kind ziet zijn vrijetijdsagenda er anders uit. Bij 17% van de kinderen tussen 4 en 12 jaar staat de buitenschoolse opvang in die agenda. Bij de meesten is dat op twee of drie dagen, voor sommigen de hele week, voor anderen één dag (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs 2010).

De buitenschoolse opvang is dus één van de stukjes in een kinderleven. In dit hoofdstuk gaat het om de vraag wat de pedagogisch medewerker kan doen om dat stukje buitenschoolse opvang zo goed mogelijk te laten aansluiten op andere opvoedsituaties waarin het kind leeft. In dit hoofdstuk staan drie manieren.

- › Samenwerking met de omgeving zorgt ten eerste voor een verbinding van de verschillende leefwerelden van een kind.

- › Samenwerken gaat ook over het uitwisselen van informatie over het kind en het bespreken van de betere pedagogische aanpak. We noemen dit kindgerichte samenwerking.
- › Ten derde biedt samenwerking met de omgeving pedagogische afstemming in het algemeen en ook een mooie kans om een goed activiteitenprogramma te maken voor de buitenschoolse opvang.

Hieraan voorafgaand wordt in dit hoofdstuk besproken met wie de buitenschoolse opvang kan samenwerken.

Met wie werkt de buitenschoolse opvang samen?

Samenwerken met de omgeving betekent: samenwerken met ouders, samenwerken met onderwijs en samenwerken met vrijetijdsorganisaties. De samenwerking heeft altijd een pedagogisch doel. Een buitenschoolse opvang zoekt die samenwerking om beter aan de eigen pedagogische doelen te werken. Die doelen staan in de Wet kinderopvang en in het eigen pedagogisch beleidsplan. Zie deel II 'Pedagogische doelen'.

Ouders zijn de belangrijkste samenwerkingspartner van de buitenschoolse opvang. Ouders en buitenschoolse opvang hebben dus belangrijke redenen om goed contact met elkaar te onderhouden. Een positieve band tussen pedagogisch medewerker en ouders maakt dat de kinderen zich in veilige handen voelen op de buitenschoolse opvang. Zie hoofdstuk 6, 'Samenwerken met ouders'. En de pedagogisch medewerker heeft informatie van de ouders nodig om goed met een kind om te gaan.

De tweede belangrijke samenwerkingspartner is het basisonderwijs. Het kind brengt daar de meeste tijd door en wordt daar planmatig gestimuleerd om zich te ontwikkelen. Samenwerken met de basisschool is noodzakelijk, zowel om in de openingstijden goed aan te sluiten als over de inhoud van het aanbod.

En voor wie is de derde plaats? Die wordt ingenomen door de vrijetijdsorganisaties in de buurt. Die omgeving ziet er voor elke buitenschoolse opvang anders uit. Het hangt af van de activiteiten die er in de omgeving zijn. In de stad zijn andere samenwerkingspartners beschikbaar dan in een kleiner dorp; in de ene gemeente zijn veel vrijetijdsorganisaties actief terwijl in een andere

gemeente nauwelijks interessante partners te vinden zijn. Het zijn vaak juist die vrijetijdsorganisaties die aan een buitenschoolse opvang een heel eigen speciale invulling geven. De buitenschoolse opvang die samenwerkt met de muziekschool krijgt een andere sfeer dan de buitenschoolse opvang die vooral met sportorganisaties samenwerkt. 'Want ook als die muziekschool er niet is, zijn de kinderen met muziek bezig.'

Verbinden van verschillende werelden

Door samenwerken met ouders en leerkrachten kan de pedagogisch medewerker een verbinding aanbrengen tussen de verschillende werelden van het kind. Dat is om verschillende redenen in het belang van kinderen.

- › Belangstelling voor ervaringen op andere plekken geeft kinderen de kans om die ervaring nogmaals te beleven. Ook voelt een kind zich gekend als hij daarover kan vertellen. Als de pedagogisch medewerker vraagt: 'Hoe was het gisteren op de verjaardag van je oma?', merkt het kind dat hij als persoon wordt gezien en dat zijn ervaringen interessant voor anderen zijn. Zeker als hij ook nog de kans krijgt om te vertellen wat er

op die verjaardag gebeurde en welk feestlied hij heeft gezongen, geeft die belangstelling een positief gevoel van eigenwaarde: 'Wat ik meemaak doet ertoe!'

- › Praten gaat gemakkelijker met iemand die de situatie kent. Als kinderen op de buitenschoolse opvang komen, hebben ze al een hele schooldag achter de rug. Die schooldag was leuk, vermoeiend, spannend of saai, of gewoon 'stom'. Het is fijn als ze daarover kunnen praten. De pedagogisch medewerker stelt daarover vragen en luistert naar het kind. En dat gaat gemakkelijker als de pedagogisch medewerker zijn school en zijn leerkracht kent.
- › Het is stimulerend voor de ontwikkeling van een kind als hij zijn belangstellingen van dat moment zowel thuis als op school als in zijn vrije tijd kan beleven. Op de buitenschoolse opvang kan een kind verder werken aan een tekening waar hij op school aan begonnen is. Op de sportclub heeft hij er profijt van dat hij tijdens de buitenschoolse opvang zo veel heeft geoefend met hoogspringen. Op school kan hij vertellen over gorilla's omdat hij thuis naar een uitzending op Animal Planet heeft gekeken. Thuis werkt hij aan een spandoek om morgen met de hele buitenschoolse opvang te protesteren tegen zielige kistkalfjes. Zijn activiteiten lopen door, ook al leeft het kind op veel verschillende plaatsen.
- › Door uitwisseling ontstaat een volledig beeld van het kind. Uitwisseling tussen ouders, leerkrachten, pedagogisch medewerkers en begeleiders van andere vrijetijdsactiviteiten is ook belangrijk voor de signalering en aanpak van problemen van kinderen. Door informatie bij elkaar te leggen, wordt vaak duidelijker wat er aan de hand is en hoe het kind het beste geholpen kan worden. Een kind laat in verschillende situaties vaak verschillend gedrag zien. Bijvoorbeeld een kind is erg teruggetrokken in de groep, maar tijdens balletles is daar niets van te merken. De strak georganiseerde balletles geeft het kind kennelijk meer zekerheid en veiligheid dan de vrije situatie op de buitenschoolse opvang. Als ouders en professionals met enige regelmaat ieder hun eigen stukje van de puzzel bij elkaar leggen, blijft het volledige plaatje van het kind steeds in beeld.

Kindgericht samenwerken

Voor pedagogisch medewerkers op het kinderdagverblijf is contact en uitwisseling met ouders een noodzaak. Jonge kinderen zijn op een leeftijd dat ze zelf nog

niet kunnen vertellen hoe het met hen gaat en wat zij meemaken. Voor de buitenschoolse opvang ligt dat heel anders.

Kindgericht samenwerken met ouders

Voor ouders van schoolkinderen is de basisschool het belangrijkste punt in het leven van hun kind geworden. Het is daarom begrijpelijk dat ouders dan vooral graag van de leerkrachten willen horen hoe het met hun kind gaat. Het uitwisselen en afstemmen met pedagogisch medewerkers komt daardoor vaak op het tweede plan. Ouders hebben hen niet altijd nodig om te horen wat hun kind gedaan heeft. Kinderen kunnen dat ook zelf aan hen vertellen.

Uitwisselen en afstemmen met ouders wordt dus heel anders na de overstap van kinderdagverblijf naar buitenschoolse opvang. Dat heeft vaak niets te maken met 'ongeïnteresseerd zijn' of met 'onbelangrijk' vinden. Alle ouders willen graag weten of hun kind het naar de zin heeft op de buitenschoolse opvang. En natuurlijk willen ze het ook weten als er problemen zijn. Er is dus nog steeds behoefte aan contact. Maar voor antwoord op die vragen hoeft een ouder niet iedere dag met de pedagogisch medewerker te praten. Het is voldoende als de pedagogisch medewerkers en de ouders weten waar ze elkaar kunnen bereiken als dat nodig is.

Contact met ouders is vooral nodig als het niet goed gaat met een kind of als een kind extra aandacht nodig heeft.

- › Dat kan naar aanleiding van een vervelende gebeurtenis, op verzoek van de ouders of van de pedagogisch medewerker. Er is dan bijvoorbeeld een ruzie geweest of een ander incident dat direct besproken moet worden.
- › Het kan ook een vaste afspraak zijn om regelmatig contact te hebben. Er is uitwisseling nodig over de aanpak van opvallend of zorgwekkend gedrag van een kind, bijvoorbeeld een kind dat veel huilt, niet tot spelen komt of in zijn broek plast. Door de meningen en ervaringen naast elkaar te leggen, krijgen pedagogisch medewerkers en ouders beter zicht op het ontstaan en het verloop van het gedrag. Dan kunnen beter afspraken worden gemaakt voor de aanpak ervan.
- › Soms heeft de pedagogisch medewerker specifieke informatie over een kind nodig. Dat kan gaan om een kind dat medicijnen toegediend moet krijgen. Of om een kind van wie de ouders gaan scheiden.

PRAKTIJK

Verschillen van mening over opvoeding

Mike is een jongen van 8 jaar die nog regelmatig in zijn broek plast. Van zijn ouders krijgt hij geen schone kleren mee. Ze vinden dat Mike in zijn natte kleren moet blijven lopen om ervan te leren dat hij op tijd naar de wc moet gaan. De vader van Mike verwacht dat de pedagogisch medewerkers zijn aanpak ook op de buitenschoolse opvang voortzetten. De pedagogisch medewerkers vinden dat onhygiënisch en ongezond voor Mike, maar ook voor de andere kinderen en volwassenen. De pedagogisch medewerkers weten zich gesteund door het pedagogisch beleidsplan, waarin afspraken staan over het omgaan met kinderen die nog niet helemaal zindelijk zijn. Want dat komt wel vaker voor op de buitenschoolse opvang, hoewel de kinderen meestal jonger zijn. Met het pedagogisch beleid in de hand gaat een van hen het gesprek aan met de ouders van Mike. Zij bespreekt hoe zij te werk wil gaan:

eerst samen met het kind op zoek gaan naar de oorzaken (vieze wc's, onhandige kleding, opgaan in het spel) en naar oplossingen. De pedagogisch medewerkers gaan Mike helpen eraan te denken op tijd naar de wc te gaan, op twee vaste momenten tijdens de middag. Als het lukt om een hele week droog te blijven, is er een beloning. Als het op deze manier niet lukt, is er misschien een medische oorzaak. De ouders zouden het dan kunnen bespreken met de huisarts. De ouders van Mike zijn toch wel blij met de constructieve aanpak die de pedagogisch medewerker voorstelt. Ze herkennen wel dat Mike een hekel heeft aan het gepruts met knopen en ritsen. Ze besluiten een paar extra joggingbroeken te kopen, en Mike ook thuis op vaste momenten naar de wc te sturen. Er wordt een afspraak gemaakt voor een vervolgesprek over zes weken, om samen te bekijken of de aanpak succesvol is. Mike zelf zal er dan ook bij zijn.

Bron: informatie over zindelijkheid van Ouders online (www.ouders.nl).

Privacy van kinderen

Kinderen hebben recht op privacy. Een jongen vertelt bijvoorbeeld aan de pedagogisch medewerker dat hij een meisje heeft gezoend op een schoolfeestje. Dan wil hij vast niet dat die pedagogisch medewerker dat aan zijn ouders vertelt of aan de andere kinderen. Of de pedagogisch medewerker heeft een kind in de groep betrappt op het wegnemen van snoep of het bekijken van seks scènes op internet. Gaat zij dat aan de ouders vertellen? En vertel je over een ruzie tussen twee kinderen aan beide ouders?

Het is goed om met het team een standpunt in te nemen over wat een pedagogisch medewerker wel en niet over een kind vertelt aan de eigen ouders, aan de andere ouders, aan de leerkrachten en ook onderling. Belangrijke vragen hierbij zijn:

- › Welke informatie geef je wel en niet door aan ouders of leerkrachten over gedrag van het kind?
- › Welke informatie geef je wel en niet door aan ouders en leerkrachten over het gedrag van andere kinderen?
- › Wanneer vraag je een kind wel of niet van tevoren toestemming om over zijn gedrag te praten met anderen?
- › Vanaf welke leeftijd wordt een kind betrokken bij een gesprek met anderen over zijn gedrag?

Met of zonder het kind

Er is niets op tegen om een gesprek over het kind met ouders of een leerkracht te voeren zonder het kind erbij. Soms vinden ouders (of pedagogisch medewerkers) het prettig als het kind bij zo'n gesprek aanwezig is, zodat hij kan meepraten. Dat betekent wel dat pedagogisch medewerkers dan extra zorgvuldig hun woorden kiezen. Een kind kan zich al snel beschaamd of vernederd voelen als zijn gedrag besproken wordt, ook al zijn de opmerkingen als grapje bedoeld. Dat geldt vooral voor de wat oudere kinderen, zoekend naar zichzelf en nog onzeker in hun relatie tot anderen. Ook ouders kunnen zich gekwetst voelen als over problemen van hun kind gesproken wordt binnen gehoorsafstand van andere ouders.

Oudercontacten

Geschikte vormen voor contact zijn:

- › **AANMELDING EN INTAKE.** Dit is vaak een vrij zakelijk gesprek, waarin wederzijds de visie op de opvoeding en wensen worden geuit. Ouders geven ook informatie over het kind. Ook kan het gesprek al gaan over bepaalde afspraken en gedragsregels, zoals: 'Als een kind met een vriendje mee naar huis wil, dan is de afspraak bij ons dat ...'

Bij een kind met probleemgedrag of een ziekte komt in dit gesprek aan de orde wat ouders zien als de gewenste of noodzakelijke aanpak. De organisatie kan dan direct duidelijk maken of dit realistisch en haalbaar is.

- › **KORTE GESPREKJES BIJ HET OPHALEN.** Op die momenten kan informeel even de belangrijkste informatie van die dag rond het kind worden uitgewisseld: 'We zijn vanmiddag even naar de kinderboerderij gegaan omdat er jonge geitjes zijn. Eentje zagen we uit de buik van de moeder komen. Thomas (5) vond het leuk, maar ook wel een beetje eng.' Ook omgekeerd geldt natuurlijk dat ouders de pedagogisch medewerkers dingen kunnen vertellen of vragen: 'Leuk dat jullie gisteren pizza hebben gemaakt. Ezra raakte er niet over uitgepraat hoe lekker het was geworden.' Deze korte gesprekjes kunnen niet dagelijks met alle ouders plaatsvinden, maar dat is in deze leeftijdsfase van de kinderen ook niet nodig.
- › **TIENMINUTENGESPREKKEN.** Deze kunnen één- of tweemaal per jaar plaatsvinden. Het thema van deze gesprekken is meestal: hoe voelt en gedraagt een kind zich op de buitenschoolse opvang? Zijn er dingen die de pedagogisch medewerker opvallen, en waarover maakt zij zich zorgen? En wat vinden de ouders ervan? 'Het valt ons op dat Stanley vaak niet reageert als wij hem roepen. Herkent u dit? Zou het aan zijn gehoor kunnen liggen of is het iets van concentratie?'
- › **THEMABIJENKOMSTEN OVER OPVOEDEN.** Informatie en discussie helpen bij het afstemmen van de manier van omgaan met een kind. Vroeger stonden gezinnen veel meer in contact met familie en bureu. Tegenwoordig staan gezinnen er vaak alleen voor. Het is dan plezierig en steunend om als ouders met elkaar en met de pedagogisch medewerker in de rol van professionele opvoeder te praten over belangrijke opvoedthema's: grenzen stellen, internetgebruik, puberteit.
- › **GEZELLIGE BIJENKOMSTEN.** Ouders, kinderen en pedagogisch medewerkers eten bijvoorbeeld één maal per kwartaal samen op de buitenschoolse opvang. Of zij komen naar een voorstelling die de kinderen hebben voorbereid of een tentoonstelling van werk van de kinderen. Op deze bijeenkomsten kan informeel van alles worden uitgewisseld en besproken.
- › **E-MAIL- OF SMS-CONTACT.** Dit wordt voor korte mededelingen of vragen over het kind gebruikt. Bijvoorbeeld: 'Jan wil vandaag al om 16.30 uur naar huis gaan want hij heeft nog huiswerk. Is dat goed?'

PRAKTIJK

Even meegenieten!

Op de laatste dag van de vakantieactiviteiten kreeg een groepje kinderen het idee om een toneelstuk te maken van het sprookje van Roodkapje. Hoewel de pedagogisch medewerkers eigenlijk een ander idee voor die dag hadden, gingen ze met de hele groep om de tafel; hoe hadden de initiatiefnemers het zich voorgesteld? In korte tijd lag er een prachtig plan op tafel. Ieder kind kreeg een taak als acteur, decorbouwer, muzikmaker of verlichter. De ouders konden vanaf 17.00 uur komen om hun kind op te halen. De ouders werden per sms gewaarschuwd dat er om 17.15 uur een verrassing zou zijn. De voorstelling startte om 17.15 uur. En zo ging het: de vroege ouders bleven wachten, de rest schoof aan onder de voorstelling. Na afloop was er groot applaus en voor iedereen nog een glaasje sap. Kinderen en ouders gingen tevreden naar huis, uitgezwaaid door trotse pedagogisch medewerkers. Iedereen had genoten van deze mooie afsluiting van de vakantieactiviteitenweek!

Bron: Kinderopvang Bijdehand.

KENNIS

Duidelijkheid over het doel van een gesprek

Als een gesprek met een ouder niet goed verloopt, kan dat komen omdat de wederzijdse bedoelingen onduidelijk zijn. Soms vermoedt de één een verborgen agenda. Een ouder denkt bijvoorbeeld: 'Ze willen mijn kind hier weg hebben!', of de pedagogisch medewerker denkt: 'Die ouder vindt mij geen goede leidster voor hun kind!' Als je voelt dat een gesprek niet goed gaat kun je dat maar beter gewoon zeggen. Het contactmoment is te belangrijk om zomaar mis te laten gaan.

Bron: Hoex & Kunseler (2008).

Omgaan met verschillende ouders

Ouders en pedagogisch medewerker zijn in de allereerste plaats samenwerkingspartners. Soms verlopen de gesprekken soepel. Maar er zijn ook moeizame gesprekken.

Pameijer en De Lange (2007) benoemen negen gedragscategorieën die ouders in gesprekken vertonen. Dat gedrag is van invloed op het verloop van het gesprek.

› BETROKKENHEID

Hier verloopt het contact gemakkelijk. Ouders tonen belangstelling voor de ontwikkeling van hun kind, ze hebben reële verwachtingen en waarderen de groepsleiding.

› BOOSHEID EN KRITIEK

Omgaan met kritiek is niet gemakkelijk maar hoort wel bij professioneel handelen. De ouders zijn bijvoorbeeld boos omdat ze te weinig zorg voor hun kind ervaren.

› WEINIG INTERESSE

Meestal komt gebrek aan interesse van ouders voort uit andere zaken, zoals onzekerheid vanwege hun taalniveau of overbelasting door eigen perikelen. Pedagogisch medewerkers vinden het soms moeilijk om aan deze ouders te vragen om te overleggen over het kind.

› PERFECTIONISME

De ouders stellen hoge eisen aan hun kind en aan de groepsleiding. Dit kan tot spanningen leiden bijvoorbeeld omdat pedagogisch medewerkers het eigenlijk niet met de eisen van de ouders eens zijn.

› PROFESSIONELE BENADERING

Het contact loopt moeilijk omdat ouders hun pedagogische kennis steeds inbrengen. De pedagogisch medewerkers kunnen zich daardoor overschaduwd voelen.

› AFHANKELIJK

De ouders stellen vooral vragen en geven weinig commentaar. Daardoor schuiven ze te veel opvoedingsverantwoordelijkheid naar de pedagogisch medewerker toe.

› OPDRINGERIG

De ouders bieden zich aan voor hulp die niet gevraagd wordt. Pedagogisch medewerkers vinden het soms moeilijk om dat te weigeren.

› OVERBEZORGD

De ouders zijn steeds bezorgd over het kind en beschermen het overmatig. Ze verwachten deze bescherming ook van de pedagogisch medewerker.

› VERWAARLOZING

De ouders besteden weinig aandacht aan het kind. Dat kan door tal van oorzaken komen: gezinsproblematiek of drukke werkzaamheden bijvoorbeeld. Evenals bij ouders met weinig interesse, moeten pedagogisch medewerkers extra moeite doen om gesprekken over het kind te voeren.

Deze beschrijvingen zijn vooral bedoeld om te ontdekken met hoeveel verschillend gedrag van ouders een

pedagogisch medewerker te maken krijgt. Dit helpt om te bedenken hoe je de oudercontacten gaat inkleden. Bij de een moet je meer moeite doen of voorzichtiger formuleren dan bij de ander.

Kindgericht samenwerken met de leerkracht

De ouders zijn altijd eindverantwoordelijk voor het contact met de school over het kind. Het contact tussen de pedagogisch medewerker en de leerkracht komt dus niet in plaats van het contact tussen ouder en leerkracht. De informatie die uitgewisseld wordt tussen pedagogisch medewerker en leerkracht gaat met name over voorvallen of gebeurtenissen die handig zijn om te weten voor de omgang met een kind op dat moment: een ruzie of een valpartij, of juist een feestelijke gebeurtenis.

Voor het afstemmen over een specifieke pedagogische aanpak voor een kind met opvallend gedrag of een beperking, zijn aparte overlegmomenten nodig. Daarover kan extra contact zijn tussen pedagogisch medewerkers en de intern begeleider (IB'er) of een zorgadviesteam (ZAT). Als een pedagogisch medewerker hierover in vertrouwen met andere deskundigen kan praten, waarbij ieder zijn eigen ervaringen kan inbrengen, dan is dat een grote winst voor het kind. Ook de jeugdgezondheidszorg, een schoolarts of de GGD kan belangrijke nieuwe informatie geven. Zo kunnen pedagogisch medewerkers, leerkrachten, ouders en jeugdzorgwerkers elkaar op kindniveau vinden en aanvullen.

Wat hier gezegd wordt over samenwerking met de school, geldt ook voor contacten met sportleraren, kinderwerkers en anderen die naschoolse activiteiten van de kinderen begeleiden. Ook met hen is uitwisselen van informatie over actuele gebeurtenissen of bespreking van een gezamenlijke pedagogische aanpak in het belang van de betreffende kinderen.

Afstemmen van pedagogisch beleid en activiteiten aanbod

De samenwerking met ouders, school en andere instellingen gaat verder dan de individuele kinderen. Het gaat ook over het pedagogisch beleid van de organisaties en de afstemming tussen het programma van de buitenschoolse opvang, de school en de clubs die vrijetijdsactiviteiten voor kinderen organiseren. Hiervoor zijn formele overlegstructuren nodig.

KENNIS

De matrix uit deel II als gespreksleidraad

In deel II (p.110) staat een matrix. Deze matrix is als 'invulschema' te gebruiken door alle betrokkenen die zich bezighouden met de leefomgeving van een kind. Iedere organisatie bepaalt namelijk zelf welke vragen zij bij ieder onderdeel wil stellen. Door de ingevulde schema's van school, peuterspeelzaal, buurthuis, kinderopvang en oudervertegenwoordigers naast elkaar te leggen, ontstaat als vanzelf het gesprek. En zo'n gesprek over opvoedkundig handelen is winst voor iedereen.

- › Het geeft duidelijkheid naar kinderen. Kinderen weten wat in hun leefomgeving belangrijk wordt gevonden, wat van hen verwacht wordt, hoe de gedragsregels zijn in de omgang met anderen, wat hun speelruimte is in letterlijke en figuurlijke zin.
- › Het geeft duidelijkheid naar ouders. Ouders ervaren dat hun ideeën over opvoeding ertoe doen en dat hun inbreng een gewaardeerde plaats heeft in een omgeving die hen steunt, aanvult en van advies kan voorzien.
- › Het geeft duidelijkheid naar de diverse beroepskrachten. Medewerkers krijgen richting en onderbouwing voor het eigen handelen. Zij zullen elkaars werk waarderen en versterken in de wetenschap dat zij deel zijn van een 'pedagogische kwaliteitsketen'.

Bron: Hoex (2005).

Pedagogische beleid met basisschool en buurt

In de buitenschoolse opvang staat het werken aan welbevinden van kinderen hoog in het vaandel. Ook krijgen kinderen steun bij het leggen van sociale contacten, kinderopvang en ontwikkeling van hun talenten. Dit gebeurt niet alleen op de buitenschoolse opvang. Ook op school en in de buurt vindt iedere opvoeder dit belangrijke opvoedingsdoelen. Daarom zijn ze goede vertrekpunten voor gesprekken tussen alle professionals die zich bezighouden met een kind. Vanuit een gedeelde visie is de kans groter dat de organisaties samen aan deze thema's kunnen werken.

PRAKTIJK

Pedagogisch samenwerken met de basisschool

Buitenschoolse opvang Kanteel is gevestigd in een gebouw waarin een basisschool, een kinderdagverblijf, een centrum voor buitenschoolse opvang en een peuterspeelzaal gezamenlijk met één methodiek (Piramide) werken. Als er zorgen zijn over een kind op de buitenschoolse opvang, wordt er altijd contact gezocht met school. Maar ook op andere gebieden is sprake van (pedagogische) samenwerking. Informele uitwisseling tussen collega's met verschillende functies kan gemakkelijk plaatsvinden. Ook voor de kinderen zijn er voordelen om in één gebouw te zitten: kinderen mogen bijvoorbeeld wel eens helpen met het geven van flesjes aan de baby's. Een en kleuter die moe is, kan tussen de middag even slapen in een peuterbedje zodat hij 's middags weer uitgerust naar school kan.

Wat krijgen kinderen op school mee aan persoonlijke houding en sociale vaardigheden? Hoe wordt het welbevinden van kinderen op school bevorderd? En hoe wordt er gewerkt aan democratisch burgerschap? Voor het afstemmen over een gezamenlijke pedagogische aanpak zijn dergelijke gesprekken en discussies nodig met school, buurtwerk en sportclub, om te horen welke antwoorden zij bij deze vragen hebben.

In deze gesprekken over een pedagogische aanpak heeft de buitenschoolse opvang vaak een voorsprong. De pedagogische basisdoelen zijn al bij de pedagogisch medewerkers bekend. Zie deel II 'Pedagogische doelen'. Voor ieder doel zijn al ideeën en een aanpak geformuleerd in het pedagogisch beleid. Pedagogisch medewerkers hoeven zich niet onzeker te voelen in gesprek met leerkrachten van school of met activiteitenbegeleiders van bibliotheek of sportclub. Met de vier basisdoelen bij de hand kan iedere pedagogisch medewerker duidelijk maken wat het werk van buitenschoolse opvang is.

Het uitwisselen over opvoedingsdoelen lijkt niet zo'n stimulerend onderwerp. Als er gezamenlijke discussiebijeenkomsten zijn met school of anderen, dan gaat het

vaak over één duidelijk onderwerp zoals 'kindermishandeling' of 'de vreedzame school'. Toch is er niets leukers dan om 'gewoon over kinderen' te praten. Professionals slaan met gesprekken over de opvoeding van kinderen een brug tussen iedereen die een bijdrage levert aan de ontwikkeling van de kinderen.

Afstemmen van activiteiten met de basisschool en buurt

Samenwerking tussen de buitenschoolse opvang en de basisschool heeft een toegevoegde waarde voor de kinderen. Samenwerking met clubs in de buurt geeft kinderen een ruimere keuze in wat zij in hun vrije tijd willen doen. Kinderen komen zo buiten de hekken van de buitenschoolse opvang en kunnen zo ook nieuwe vrienden maken in hun eigen buurt. Naarmate kinderen ouder worden, willen de meeste kinderen meer afwisseling hebben in hun week, door bijvoorbeeld op een vaste middag naar de sportclub te gaan.

› MET BASISCHOOL

De buitenschoolse opvang kan thema's die de basisschool belangrijk vindt in zijn activiteitenprogramma overnemen. Daardoor ontstaan mogelijkheden om

taken te verdelen. De school is bezig met het thema 'herfst' en de kinderen gaan tijdens de buitenschoolse opvang naar het bos om paddenstoelen te zoeken. Die nemen ze de volgende dag mee naar school. Soms zal de buitenschoolse opvang willen aansluiten op een thema dat in de school speelt, op andere momenten is het belangrijk dat kinderen niet 'te veel van hetzelfde' aangeboden krijgen. Dan is afwisseling in thema's en werkvormen juist heel verfrissend. Zoals een pedagogisch medewerker vertelt: 'Wij hadden "voeding" als thema genomen omdat de school ook met gezonde voeding bezig was. Maar de kinderen vonden dat saai. Dat weten we al, zeiden ze. Alleen het gezond koken vonden ze wel heel leuk. Toen hebben we het thema veranderd in "koken en bakken".'

Daarnaast gaat het om praktische afstemming zoals het gezamenlijk vieren van feesten als Sinterklaas, Kerstmis of het Suikerfeest. Het is leuk als de pedagogisch medewerkers ook worden uitgenodigd bij de opvoering van de musical van groep 8. Kortom, er zijn tal van verbindingen op het gebied van activiteiten voor kinderen mogelijk tussen buitenschoolse opvang en de basisschool.

Veel gebeurt in het kader van de brede school. De brede school is een netwerk van voorzieningen met de basisschool als middelpunt. De brede school zorgt onder andere voor naschoolse activiteiten voor alle kinderen van de school. De buitenschoolse opvang kan daarbij aansluiten. Er zijn meer dan 1.000 brede scholen in Nederland.

› IN DE BUURT

Om de buitenschoolse opvang heen is een wereld met veel interessante mensen en ervaringen. Een buitenschoolse opvang vergroot de kwaliteit van zijn aanbod als hij een eigen 'Gouden Gids' maakt van personen en organisaties die activiteiten kunnen verzorgen. Een klapper met een overzicht van:

- » Kwaliteiten van pedagogisch medewerkers in de verschillende locaties. Medewerkers kunnen uitgewisseld worden tussen verschillende locaties.
- » Kwaliteiten en mogelijkheden van ouders en grootouders. Zij kunnen betrokken worden bij het programma, bijvoorbeeld om voor te lezen of om iets van hun beroep te laten zien.
- » Namen van boeiende buurtbewoners of bereidwillige middenstanders. Personen die een bijzondere hobby hebben, die iets kunnen vertellen over hun

PRAKTIJK

Naar het jongeren centrum

Pedagogisch medewerkers merken dat de 10+-kinderen het op woensdagmiddag nogal saai vinden, nu er in korte tijd zoveel jongere kinderen zijn ingestroomd. Op de vraag wat ze graag willen doen kwam het antwoord: iets met muziek, karaoke, dansjes leren. Deze activiteiten worden aangeboden in het jongeren centrum in de wijk, maar alleen 's avonds. Het jongeren centrum is op woensdagmiddag wel open, maar alleen voor 'vrije inloop'. Na overleg tussen de buitenschoolse opvang en de jongerenwerker gaat een van de vrijwilligers van het jongeren centrum aan de slag met dansen en karaoke voor het groepje 10+-meiden. Iedere maand is er kort overleg over inhoud en verloop van de activiteit. De buitenschoolse opvang blijft verantwoordelijk voor de kinderen en het aanbod.

wereldreis of die een werkplaats hebben waar kinderen kunnen leren om banden te plakken.

- » Vrijtijdsclubs en lessen in de omgeving: sportclubs, muzieklessen, dansschool of schaakclub.

Verenigingen die wellicht een aanbod op de buitenschoolse opvang willen doen of waar een groepje kinderen naartoe gebracht kan worden.

- » Buurt of gemeentelijke voorzieningen. Bezoek aan de bibliotheek, de kunstuitelen, het jongeren-centrum, de speeltuin en de kinderboerderij. De buitenschoolse opvang kan uitstapjes maken naar deze voorzieningen.

Verantwoordelijkheid van de buitenschoolse opvang

Samenwerken met derden vraagt speciale taken van de pedagogisch medewerker:

- › Bijhouden van mogelijke activiteiten
 - » Welke activiteiten worden aangeboden en voor wie zijn ze geschikt?
 - » Waar en wanneer kunnen die activiteiten worden aangeboden?
- › Afspraken maken
 - » Praktische afspraken maken met samenwerkingspartners (tijd, plaats, vervoer, kosten).
 - » Bewaken dat de activiteit qua inhoud en aanpak past in de visie van de buitenschoolse opvang.
- › Zicht houden op de kwaliteit
 - » Informeren bij de samenwerkingspartner hoe de activiteiten verlopen.
 - » Bewaken dat er voldoende begeleiding is en dat afspraken worden nageleefd.
 - » Contact met kinderen en ouders over hun ervaringen en welbevinden.

PRAKTIJK

Vervoer

Buitenschoolse opvang Erica regelt het vervoer van en naar de verschillende clubs waar kinderen op zitten; de kosten voor dit vervoer zitten in het tarief. Erica ziet dit als een service voor de kinderen om deel te kunnen nemen aan het maatschappelijke leven in de gemeente Nuenen. De chauffeurs die in dienst zijn bij Erica zijn voornamelijk gepensioneerde mannen. Zij zijn geselecteerd op 'goed kunnen omgaan met kinderen'. De contacten van de kinderen met een oudere leeftijdsgroep wordt gezien als een groot pluspunt.

Samenwerken in de toekomst

De samenwerking tussen onderwijs, opvoeding, opvang, ontwikkeling en ontspanning zal in de nabije toekomst grote veranderingen ondergaan. Meer ouders gaan meer werken, dus meer kinderen bezoeken de buitenschoolse opvang.

KENNIS

Lappendeken

Een groot aantal kinderen wordt in toenemende mate niet alleen thuis, maar ook op school en in de kinderopvang opgevoed. Terecht worden mede daardoor steeds hogere eisen gesteld aan kwaliteit, omvang en beschikbaarheid en toegankelijkheid van de voorzieningen. Vanuit het kind gezien, maar ook vanuit de ouders, pedagogisch medewerkers en leraren, is deze lappendeken aan voorzieningen verre van optimaal. Veel energie en kennis gaat verloren aan vervoer en overdracht, overleg en zoektochten naar de ideale mix. Zo is het moeilijk optimale voorwaarden te scheppen voor de ontwikkeling van ieder kind.

Bron: Taskforce Kinderopvang/Onderwijs (2010).

Samenwerking tussen buitenschoolse opvang en onderwijs is op bijna alle plaatsen inmiddels de normaalste zaak van de wereld. Die samenwerking kan verschillende vormen hebben:

- › praktische afspraken over tijden en ruimtegebruik;
- › delen en uitwisselen van elkaars deskundigheid;
- › gezamenlijk aanbod van deskundigheidsbevordering en bijscholing;
- › samengaan in één 'integraal kindcentrum';
- › aanbod van brede school of dagarrangement;
- › tijden van onderwijs en opvang beter op elkaar laten aansluiten.

Al deze vormen van samenwerking laten zien dat de tijd rijp is voor een efficiëntere organisatie van onderwijs aan, en opvang en vrijetijdsbesteding van kinderen. Dat is gunstig voor werkende ouders en voor kinderen. Zo krijgen steeds meer kinderen, ook kinderen in achterstandssituaties, in hun vrije tijd kansen voor het ontwikkelen van talenten en interesses (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs 2010).

KENNIS

Ambities voor de toekomst

De ambitie wordt uitgesproken om de school als integraal kindcentrum, als spil in de wijk te gaan ontwikkelen. (...) Kinderen kunnen de gehele dag, van 7.30 uur tot 18.00 uur op school terecht. Die school biedt educatieve en recreatieve onderdelen. In deze organisatie worden medewerkers ingezet op variabele tijden in combinatiefuncties. In de organisatie zal sprake zijn van centrale regie voor onderwijs, opvang en zorg. (...) Om dit te bereiken zal een totaal pedagogisch concept ontwikkeld worden (...). Binnen onderwijs en opvang zal een partnerschap moeten plaatsvinden met een nieuw curriculum en een bundeling van budget.

Bron: OZG2 (2006).

In die ontwikkeling is de rol van de pedagogisch medewerkers in de buitenschoolse opvang heel belangrijk. Pedagogisch medewerkers hebben unieke expertise als het gaat om vrije tijd van kinderen. Vrije tijd betekent: vrije keuze, spelen en ruimte om te ontdekken, zelf initiatieven te nemen en samen te zijn

KENNIS

De plaats van de pedagogisch medewerker

Als een locatie gaat samenwerken met het team van de school of een combinatiefunctie gaat uitvoeren in school en buitenschoolse opvang, komen pedagogisch medewerkers in een ingewikkelde situatie terecht. Zij moeten dan vergaderingen bijwonen van het schoolteam en ook van hun kinderopvangorganisatie. En nog ingewikkelder: afspraken uit beide overleggen uitvoeren. Dit gaat veel tijd kosten en kan leiden tot tegenstrijdige instructies. Het is niet onwaarschijnlijk dat zij in de toekomst het schoolteam als hun team zullen verkiezen omdat zij daar hun dagelijks werk uitvoeren.

Bron: Schreuder, Valkestijn & Mewissen (2010).

met leeftijdgenoten. Ook op het gebied van participatief werken heeft de buitenschoolse opvang veel deskundigheid. Pedagogisch medewerkers kunnen ervoor waken dat deze zaken gewaarborgd blijven. In een samenwerkingsverband zijn pedagogisch medewerkers dus eigenlijk de belangenbehartigers van 'vrije tijd van kinderen'.

Tot slot

- › Samenwerking met de omgeving gaat over samenwerken met ouders, basisschool en vrijetijdsorganisaties en andere voorzieningen in de buurt. Door samen te werken kan de pedagogisch medewerker de verschillende werelden van het kind met elkaar verbinden. Die samenwerking kan op het kind zijn gericht of op afstemming van pedagogisch beleid of activiteitenaanbod.
- › Kindgerichte samenwerking vraagt om het onderhouden van een positieve band met de ouders, de leerkracht en eventueel andere opvoeders van het kind. Dat hoeft niet altijd door persoonlijk contact te zijn. Ook gezellige samenkomsten van ouders, kinderen en pedagogisch medewerkers kunnen voor zo'n wederzijds positief gevoel zorg dragen. Door die positieve banden voelt een kind zich in vertrouwde handen. Kindgerichte samenwerking betekent ook informatie-uitwisseling. Zo weten ouders, leerkrachten en andere betrokkenen beter wat een kind meemaakt als hij niet bij hen is, en kunnen ze daarop inspelen. Respect voor de privacy van het kind is een belangrijk aandachtspunt voor pedagogisch medewerkers bij het bepalen wat wel en wat niet wordt gezegd. Evenals de beslissing of een kind wel of niet bij gesprekken over hem aanwezig is. Vermeden wordt om kinderen in beschamende situaties te brengen. Voor kinderen in de schoolleeftijd is geen dagelijks contact met de ouders nodig. Kinderen en ouders kunnen nu zelf praten over wat er in de buitenschoolse opvang is voorgevallen. Contacten zijn er vooral bij (tijdelijke) problemen waarover een gezamenlijke aanpak moet worden afgesproken.
- › Naast kindgerichte samenwerking, is er ook de algemene samenwerking om een doorgaande pedagogische lijn of een beter activiteitenaanbod voor kinderen te realiseren. Samenwerking met de basisschool is er nu al, en die zal in de toekomst nog verder uitgebouwd worden. Want buitenschoolse opvang en de basisschool worden steeds meer elkaars natuurlijke partners. Dit *Pedagogisch kader kindercentra 4-13 jaar* kan bij de afstemming van taken en de pedagogische benadering een rol spelen. Bijvoorbeeld in discussies over vrije tijd van kinderen.
- › Samenwerking met de buurt is in de eerste plaats gericht op een rijker activiteitenaanbod. Maar ook op een verbreding van de leefwereld van kinderen. Zodat zij zich niet alleen thuis voelen op school en op de buitenschoolse opvang, maar ook thuis zijn in hun buurt.

